

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА «ЮНІ КВІТНИКАРІ»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В умовах інтенсивного використання природних ресурсів і забруднення навколишнього природного середовища особливої гостроти набуває проблема оздоровлення довкілля, озеленення міст і сіл. Важливу роль тут відіграє квітникарство як галузь рослинництва, яка займається вирощуванням квітково-декоративних рослин для висаджування в парках, садах, скверах, для внутрішнього декорування приміщень, отримання квітів для букетів. Залучення учнів до створення і підтримки естетичної привабливості середовища — важливе завдання позашкільної еколого-біологічної освіти. Це актуалізує створення відповідних навчальних програм.

Навчальна програма з позашкільної освіти «Юні квітникарі» спрямована на еколого-натуралістичний напрям позашкільної освіти та реалізується в гуртках, творчих об'єднаннях позашкільних навчальних закладів.

Програма складена з урахуванням змісту освітніх галузей «Природознавство», «Математика», «Технології», «Здоров'я і фізична культура» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

Мета навчальної програми — створення умов для творчої самореалізації вихованців у процесі засвоєння базових знань з квітникарства.

Основні завдання:

- поглибити знання вихованців про біологічні і декоративні якості квіткових рослин;
- ознайомити з інноваційними технологіями в сучасному квітникарстві;
- формувати мотивацію до збереження і підтримання естетичної якості та гармонійності середовища;
- розвивати творчі здібності вихованців;
- виховувати повагу до національних звичаїв і традицій;
- формувати екологічну культуру, культуру здорового і безпечного способу життя;
- сприяти професійному самовизначенню.

Навчальна програма передбачає 2 роки навчання: 1-й рік навчання — початковий рівень — 144 год. на рік/ 4 год. на тиждень; 2-й рік навчання — основний рівень — 216 год. на рік/ 6 год. на тиждень.

Програма гуртка розрахована на два роки навчання учнів 7—10 класів, у кількісному складі 10—12 осіб.

Під час освоєння програми вихованці отримують ґрунтовні знання з основ квітникарства. Програмою передбачено вивчення практично всіх груп рослин, які використовуються в озелененні та оформленні інтер'єрів. Для кращого засвоєння тем більшу кількість годин відведено на практичні заняття.

Вихованці беруть активну участь у масових еколого-натуралістичних заходах, тематичних святах, організації виставок квітів. Систематична робота з вирощування розсади квітів, догляду за рослинами у парниково-тепличному комплексі, квітниках, навчально-дослідній ділянці формує в учнів трудові навички, екологічну свідомість, сприяє професійному самовизначенню.

Важливе значення має навчально-дослідна робота з різними групами рослин у напрямках: інтродукція та акліматизація, способи розмноження квітково-декоративних рослин, селекція. В процесі дослідної роботи учні вчать спостерігати природу, аналізувати і узагальнювати отримані знання з подальшим застосуванням при створенні квіткових композицій і букетів, виготовленні навчальних посібників. Значна увага приділяється профорієнтації вихованців, яка здійснюється під час екскурсій до зелених

господарств, ботанічних садів, під час зустрічі з вченими та фахівцями виробництва, при проведенні науково-практичних конференцій.

Керівник гуртка надає перевагу формам і методам занять, які сприяють розвитку творчих здібностей вихованців. Форми занять: навчальні, виїзні, дослідницькі; проведення практичних робіт, екскурсій, конкурсів-виставок, вікторин, написання рефератів, складання планів, проектів озеленення, фітодизайну приміщень тощо. Методи занять: візуальні, кінестетичні, аудіальні, полімодальні. Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові, залікові заняття, опитування, захист творчої роботи, участь у конкурсах, виставках.

Програма гуртка може використовуватися під час проведення занять у групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, що затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 р. № 651 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1123 від 10.12.2008 р.).

Керівник гуртка в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми, враховуючи рівень підготовки, вік, інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в якому працюють гуртки.

Перший рік навчання, початковий рівень НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	2	2	4
2.	Історія квітництва	6	4	10
3.	Однорічні квітково-декоративні рослини	8	12	20
4.	Дворічні квітково-декоративні рослини	6	8	14
5.	Багаторічні квітково-декоративні рослини	8	12	20
6.	Квітково-декоративні рослини захищеного ґрунту	14	16	30
7.	Розмноження квітково-декоративних рослин	8	18	26
8.	Основи дослідницької роботи	6	8	14
9.	Підсумок	4	2	6
Разом:		62	82	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (4 год.)

Теоретична частина. Квітництво. Сучасний стан квітництва в Україні. Різноманітність квіткових та квітково-декоративних рослин, їх значення у житті людини. Роль ботанічних садів, парків, заповідників та заказників в охороні рослинного світу. Червона книга. Представники місцевої флори, занесені до Червоної книги України.

Практична частина. Екскурсія до оранжереї, теплиці, зимового саду з метою ознайомлення з квітковими рослинами.

2. Історія квітникарства (10 год.)

Теоретична частина. Розвиток культури квітів у різні історичні епохи розвитку суспільства.

Сучасні досягнення науки та виробництва у селекції та агротехніці вирощування квітів. Економічні основи квітникарства.

Практична частина. Підготовка рефератів про відомих квітників, ботаніків, селекціонерів. Участь у підготовці та проведенні Свята квітів. Екскурсія до ботанічного саду, садово-паркового господарства.

3. Однорічні квітково-декоративні рослини (20 год.)

Теоретична частина. Однорічні квітково-декоративні рослини. Різноманітність однорічників: квітучі, декоративно-листяні, виткі, килимові, сухоцвіти. Агротехніка вирощування однорічних квітково-декоративних рослин. Квіти в легендах та переказах, традиційні українські квіти. Однорічні злакові рослини. Використання однорічних квітів у фітодизайні інтер'єру приміщень та флористиці.

Практична частина. Календар безперервного квіткування. Визначення однорічних квітів за зовнішніми ознаками. Збирання, очищення і зберігання насіння однорічних квітів. Виготовлення гербарію та колекцій насіння одно-річників. Складання букетів і композицій із засушених квітів, злаків і сухоцвітів. Вегетативне та генеративне розмноження однорічників. Екскурсія до тепличного господарства.

4. Дворічні квітково-декоративні рослини (14 год.)

Теоретична частина. Різноманітність дворічних квітково-декоративних рослин. Особливості росту і розвитку. Агротехніка вирощування дворічних квітково-декоративних рослин. Використання дворічників в озелененні та флористиці. Роль гарноквітучих дворічних квітів в зовнішньому озелененні. Дворічники в букеті. Традиційні українські дворічники.

Практична частина. Створення колекції насіння дворічних квітів. Визначення схожості насіння. Висівання насіння у закритий ґрунт, вирощування розсади. Виготовлення гербарію. Об'ємне засушування квітів. Використання дворічників у зимовому букеті та композиції. Догляд за рослинами. Закладання дослідів з квітковими рослинами. Екскурсія до ботанічного саду чи об'єктів захищеного ґрунту.

5. Багаторічні квіткові рослини (20 год.)

Теоретична частина. Багаторічні квіткові рослини. Цибулинні та бульбоцибулинні рослини. Кореневищні та бульбокореневі рослини.

Ліани. Малопоширені багаторічники. Вегетативне та генеративне розмноження багаторічників.

Квіти в народних переказах, легендах, літературних творах.

Використання багаторічних квітів у міксбордерах, солітерних та групових посадках, альпінаріях і рокаріях.

Практична частина. Підготовка насіння до зберігання. Визначення схожості насіння. Виготовлення гербарію, колекції насіння. Зимово-весняна вигонка багаторічників. Створення букетів та композицій з багаторічників. Об'ємне засушування багаторічних квітів. Підготовка рефератів на тему «Квіти в народних переказах, легендах, літературних творах».

6. Квітково-декоративні рослини захищеного ґрунту (30 год.)

Теоретична частина. Вимоги рослин до умов вирощування в захищеному ґрунті (температура повітря, вологість повітря, освітлення). Світлолюбні та тіньовитривалі, посухостійкі та вологолюбні рослини. Біологічні особливості вирощування рослин пустель, тропіків та субтропіків — трав'янисті, деревоподібні рослини, ліани і сукуленти. Догляд за кімнатними та оранжерейними рослинами. Способи розмноження. Шкідники рослин захищеного ґрунту, механічні і біологічні методи боротьби з ними.

Практична частина. Складання картотеки найбільш поширених кімнатних та оранжерейних рослин. Правила етикетування кімнатних рослин. Фенологічні спостереження за ростом та розвитком рослин. Догляд за квітково-декоративними рослинами: підживлення органічними та мінеральними добривами, знищення шкідників, боротьба з хворобами. Експерсія до зимового саду, оранжереї чи ботанічного саду.

7. Розмноження квітково-декоративних рослин (26 год.)

Теоретична частина. Способи розмноження квіткових та декоративно-листяних рослин. Насіннєве розмноження. Штучне запилення. Підготовка насіння до посіву.

Вегетативне розмноження: поділ куща, бульб, цибулин, бульбоцибулин; вусами, кореневищем, відводками; живцювання (стеблові, кореневі, листові), щеплення. Укорінення та стимулятори росту.

Практична частина. Розмноження кімнатних квітів поділом. Розмноження кімнатних квітів листовими живцями. Розмноження квітково-декоративних рослин стебловими живцями. Розмноження квітково-декоративних рослин кореневими живцями. Підготовка та висівання насіння. Догляд за квітково-декоративними рослинами. Експерсія до квіткового господарства.

8. Основи дослідницької роботи (14 год.)

Теоретична частина. Досягнення науки і передовий досвід у квітникарстві. Методика наукових досліджень у квітникарстві. Основні терміни методики наукових досліджень. Методи наукових досліджень. Елементи методики, їхній вплив на точність польового дослідження. Класифікація польових дослідів. Вимоги до польового дослідження. Планування, закладання і проведення дослідів. Статистичний аналіз результатів досліджень. Тематика дослідів, які проводяться на навчально-дослідній земельній ділянці, теплиці.

Практична частина. Розроблення дослідницького проекту. Закладання дослідів за завданням вчених, фахівців. Ведення документації дослідження (щоденник, польовий журнал, звіт). Фенологічні спостереження. Агротехнічні заходи. Статистична обробка результатів досліджень. Формулювання висновків і пропозицій. Виготовлення наочних посібників. Підготовка до участі в конкурсах дослідницького характеру. Участь у науково-практичній конференції.

Експерсії до науково-дослідних установ, ботанічного саду.

9. Підсумок (6 год.)

Підведення підсумків роботи гуртківців. Завдання на літо. Презентація результатів проекту.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- групи рослин, що використовуються у зовнішньому озелененні;
- агротехніку вирощування квітково-декоративних рослин;
- основні правила складання букетів та композицій.

Вихованці мають вміти:

- розпізнавати різні види квітково-декоративних рослин;
- вирощувати квітково-декоративні рослини закритого та відкритого ґрунту;
- вести щоденник спостережень, польовий журнал;
- створювати різні види квіткового оформлення.

Вихованці мають набути досвід:

- проведення дослідницької роботи;
- вирощування квітково-декоративних рослин;
- догляду за квітково-декоративними рослинами.

**Другий рік навчання, основний рівень
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва розділу	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ	3	3	6
2.	Інтродукція квітково-декоративних рослин	6	6	12
3.	Об'єкти захищеного ґрунту	15	22	37
4.	Особливості вирощування кімнатних рослин	9	18	27
5.	Мистецтво квіткової композиції	9	18	27
6.	Квітково-декоративні елементи в ландшафтному дизайні	12	18	30
7.	Декоративні дерева і кущі в озелененні	9	12	21
8.	Основи дослідницької роботи	6	12	18
9.	Озеленення території навчально-виховного закладу	12	20	32
10.	Підсумок	—	6	6
Разом:		81	135	216

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Естетико-екологічний потенціал квітництва. Сучасне озеленення населених пунктів і закладів освіти. Традиційні українські квіти, дерева, кущі. Обрядове значення квітів.

Охорона дикорослих гарноквітучих рослин.

Практична частина. Закладання у колекційному відділку ділянки колекції рідкісних квітково-декоративних рослин. Складання картотеки представників місцевої флори, що підлягають охороні.

Екскурсія до парку.

2. Інтродукція квітково-декоративних рослин (12 год.)

Теоретична частина. Поняття про інтродукцію та акліматизацію рослин. Профілактичні та санітарні заходи. Акліматизація квітково-декоративних культур відкритого та захищеного ґрунту. Вивчення та введення в культуру дикорослих рослин, правила догляду за ними.

Практична частина. Розмноження та догляд за новими видами та сортами квітково-декоративних рослин. Фенологічні спостереження за розвитком рослин у теплиці, на навчально-дослідній земельній ділянці, у природі. Рослини Червоної книги України.

3. Об'єкти захищеного ґрунту (37 год.)

Теоретична частина. Типи культивацийних споруд об'єктів захищеного ґрунту (теплиця, оранжерея, зимовий сад, парник). Призначення і асортимент рослин шкільної теплиці. Квітково-декоративні рослини. Вигонка дворічних та багаторічних квітів у теплиці. Вирощування однорічників на зріз. Гідропоніка.

Використання парників (вирощування розсади одно-, дво-, багаторічних квітів, живцювання декоративних кущів тощо).

Роль органічних та мінеральних добрив у вирощуванні квітів захищеного ґрунту. Ґрунтові суміші.

Основні вимоги та методи проведення дослідницької роботи в теплиці. Економічне обґрунтування експлуатації тепличного господарства.

Практична частина. Вегетативне розмноження різних груп квітів. Пересаджування кімнатних рослин. Інтегрований захист кімнатних рослин від шкідників і хвороб. Складання графіка та проведення поточного догляду за рослинами в теплиці. Підготовка ґрунтосумішей.

Експерсія до тепличного комплексу, зеленого господарства.

4. Особливості вирощування кімнатних рослин (27 год.)

Теоретична частина. Історичні відомості та легенди про квіти, що використовуються у зовнішньому озелененні. Основні види кімнатних квітів та особливості їх вирощування. Правила внесення добрив для підживлення кімнатних рослин. Правила догляду за кімнатними квітами.

Фітодизайн. Правила розміщення кімнатних квітів в інтер'єрах. Сучасний дизайн зимових садів, інтер'єрів. Фітокомпозиції.

Практична частина. Догляд за кімнатними рослинами. Оформлення інтер'єру закладу освіти кімнатними рослинами. Визначення необхідності пересаджування рослин. Етикетування та виготовлення паспортів кімнатних рослин. Складання довідника та календаря квітування найбільш поширених кімнатних рослин. Складання календаря підживлення кімнатних рослин. Створення фітокомпозицій. Фенологічні спостереження за ростом та розвитком квітів у теплиці чи оранжереї.

Експерсія до ботанічного саду чи оранжереї.

5. Мистецтво квіткової композиції (27 год.)

Теоретична частина. Розвиток європейської школи флористики та фітодизайну. Вегетативний (природний), декоративний стилі.

Основні форми композиції. Симетрія і асиметрія. Контраст. Фурнітура і упаковка. Підбір ваз, кошків, підставок.

Практична частина. Підбір та підготовка рослинного матеріалу. Виготовлення букетів. Створення композицій та оформлення виставки. Українські традиційні квіти у європейській флористиці. Створення тематичних композицій. Участь у конкурсі «Новорічна композиція».

Експерсії до квіткової крамниці, відвідування виставок квітів.

6. Квітково-декоративні елементи у ландшафтному дизайні (30 год.)

Теоретична частина. Сучасний дизайн парків, скверів, міст, сіл, закладів освіти, приватних садиб. Стилі оформлення (регулярний та природний). Квітково-декоративні елементи квітників (клумби, рабатки, бордюри, міск-бордери, групові та солітерні посадки тощо).

Газон — невід'ємний елемент квітково-декоративного оформлення. Види трав для газону.

Вертикальне озеленення. Рослини для вертикального озеленення.

Основні види квітково-декоративних композицій (партер, квітники, розарій, жоржинарій, екзотарій, альпінарій, змішані бордюри, оформлення відкритих водойм).

Практична частина. Створення проектів зовнішнього озеленення школи, позашкільного навчального закладу. Підбір рослин для закладання клумб, міскбордерів. Догляд за газоном. Підбір рослин для бордюрів, рабаток. *Експерсії* до зелених господарств. Ознайомлення з професіями квітникаря, агронома, озеленювача, ландшафтного дизайнера.

Озеленення навчального закладу або своєї садиби. Догляд за висадженими рослинами на клумбах. Участь у конкурсі «Галерея кімнатних рослин».

7. Декоративні дерева і кущі в озелененні (21 год.)

Теоретична частина. Садово-паркова архітектура. Використання хвойних порід у створенні парків, озелененні міст і сіл. Біологічні особливості декоративних дерев та кущів. Основні способи розмноження декоративних дерев та кущів. Догляд за ними у різні пори року. Досягнення науки у створенні нових сортів декоративних кущів, хвойних порід.

Практична частина. Розроблення проекту озеленення. Закладання дендрарію. Заготівля та укорінення живців декоративних дерев, кущів, догляд за ними. Закладання розсадника, догляд за ним. Виготовлення гербарію, колекції насіння, плодів декоративних дерев і кущів.

Екскурсії до розсадника, ботанічного саду, парку.

8. Основи дослідницької роботи (18 год.)

Теоретична частина. Методика проведення дослідницької роботи з квітникарства. Інновації та інноваційна діяльність у квітникарстві.

Практична частина. Закладання дослідів. Проведення фенологічних спостережень. Оформлення документації. Виготовлення наочних посібників. Підготовка до участі у науково-практичних конференціях, конкурсах.

Екскурсія до ботанічного саду, науково-дослідної установи.

9. Озеленення території навчально-виховного закладу (32 год.)

Теоретична частина. Вибір стилю та підбір квітково-декоративних рослин для зовнішнього озеленення навчального закладу.

Влаштування квітників. Створення газону та правила догляду за ним. Квіткове оформлення газону.

Особливості ландшафтного проектування в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. Основні вимоги до планування, розміщення квітково-декоративних рослин на навчально-дослідній ділянці.

Агротехніка вирощування квітів на навчально-дослідній ділянці та у квітниках.

Практична частина. Вирощування розсади квітів. Пікірування розсади квітів. Висаджування розсади. Висаджування клумб та догляд за ними. Участь у трудовій акції «Парад квітів біля школи». Складання каталогу квітів колекційної ділянки.

Екскурсія до парку, зеленої зони міста.

10. Підсумок (6 год.)

Практична частина. Презентація рефератів, альбомів та дослідницьких робіт. Підготовка виставки робіт.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- групи рослин, що використовуються у внутрішньому озелененні;
- агротехніку вирощування квітково-декоративних рослин;
- основні види сучасного озеленення та фітодизайну приміщень.

Вихованці мають вміти:

- розпізнавати різні види квітково-декоративних рослин;
- вирощувати квітково-декоративні рослини захищеного ґрунту;
- вести щоденник спостережень;
- створювати різні види квіткового оформлення.

Вихованці мають набути досвід:

- проведення дослідницької роботи;
- вирощування квітково-декоративних рослин;
- догляду за квітково-декоративними рослинами.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ

обладнання спеціалізоване: декоративні горщики та кашпо для квітів, ємкості для практичних робіт, вази, декоративні площки;

інструменти: секатори, ножиці побутові, лопатки, сапки, лопати садові, ножі, садові ножиці, підставки, кошики;

матеріали: ґрунтосуміші, дренаж, квітково-декоративні рослини, фурнітура, дріт, папір, ватман, скоч, анкор, тейп-стрічка, оазис, декор, живі квіти та зелень.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Заверуха Б. В.* Квіти дванадцяти місяців. — 2-ге вид., доп. і перероблене. — К.: Урожай, 1986. — 176 с.
2. *Заверуха Б. В., Шемшученко Ю. С. та ін.* Рослини Червоної книги. — К.: 1985. — 136 с.
3. *Залотницький Л. Ф.* Квіти в легендах і переказах. — К.: Урожай, 1992. — 196 с.
4. *Капранова Н. Н.* Комнатніє растения в интерьере. — М.: Изд-во Московского университета, 1989. — 187 с.
5. *Корниенко Т. С., Добруцкий И. И.* Искусство цветов: Иллюстрированное методическое пособие по технике аэрировки цветов. — К.: МСВП «Компьютерніє системь», 1992. — 175 с.
6. *Коляда М. Г.* Тайні растительного мира. Удивительніє факты из жизни растений. — Донецк: ООО ПКФ «БАО», 2006. — 272 с.
7. *Комнатніє растения. Новейший справочник.* Составитель: Новосело-ва Т. А. — М.: ООО «ИКЦ «ЛАДА», 2005. — 480 с., ил.
8. *Кохно Н. А.* Деревья и кустарники декоративных городских насаждений. — К.: Наукова думка, 1991. — 234 с.
9. *Куприенкова И. В.* Все о цветах и букетах. — М.: РИПОЛ класик, 2005. — 192 с.
10. *Миронова Г. В.* Великолепніє сухие и искусственные цветы и букеты. — М.: РИПОЛ класик, 2005. — 256 с.
11. *Приходько С. Н.* Цілюща флора у вашій кімнаті. — К.: Наукова думка, 1990.
12. *Приходько С. Н., Михайловская М. Д.* Приусадебное цветоводство. — К.: Урожай, 1991. — 120 с.
13. *Приходько С. Н., Михайловская М. Д.* Цветы в квартире. — К.: Урожай, 1989. — 130 с.
14. *Пронников В. А.* Ikebana или Вселенная, запечатленная в цветах. — М.: Наука, 1990. — 205 с.
15. *Ричкова Ю. В.* Комнатніє растения в вашем доме. — М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. — 235 с., ил.
16. *Родина В. А.* Цветоводство в школе. — М.: Просвещение, 1994.
17. *Родионова С. В.* Пособие цветовода-любителя. — М.: Цитадель, 2000.
18. *Сироватська Л. С., Гречишкін А., Білорусець Є. Ш. та ін.* Азбука квітникаря. — К.: Урожай, 1993.
19. *Хапова С. А.* Все о цветах и экзотических растениях в вашем доме. — Ярославль: Академия развития, 2006. — 235 с., ил.
20. *Хессайонн Д. Г.* Все о декоративных растениях. — М.: Кладезь, 1996.
21. *Цветы в доме и фитодизайн.* Серия: «Мир увлечений». — М.: ООО «Аделант», 2006. — 480 с.
22. *Червона книга України / Відп. ред. К. М. Ситник.* — К.: Наукова думка, 1980. — 504 с.
23. *Черевченко Т. М.* Довідник квітникаря-любителя. — К.: Урожай. — 1994. — 368 с.
24. *Школьник Ю.* Растения. Полная энциклопедия. — М.: Зсмо, 2006. — 256 с., ил.